

10. Шкода М. Н. Традиції і свята українського народу / М. Н. Шкода. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2009. – 384 с. : іл.

11. Щербань П. М. Формування національної самосвідомості в сім'ї : наук.-метод. розробка на допомогу лектору-викл. нар. ун-ту українознавства. – К. : Т-во «Знання» України, 2006. – 116 с. – (Б-ка українознавця). – Бібліогр. : С. 113–114.

РЕЗЮМЕ

С. Н. Садовенко. Активные формы работы как фактор формирования мировоззренческих ориентиров и духовности студенческой молодежи.

В статье поднимается вопрос о необходимости использования активных форм работы со студенческой молодежью, в частности с будущими учителями музыки. По мнению автора, активные формы работы помогут им воспринять культурный опыт в мировом исчислении, переосмыслить достояние своей этнической культуры, сформировать необходимые качества профессиональной компетенции и общей эрудиции. Подчеркивается, что именно активные формы работы кристаллизуют мировоззренческие ориентиры индивидуума, которые соотносятся с понятием духовности.

Ключевые слова: активные формы работы, студенческая молодежь, традиционная народная культура, мировоззренческие ориентиры, будущие учителя музыки, студенческая научно-практическая конференция, симпозиум, индивидуум, духовность, самоактуализация, сизигия.

SUMMARY

S. Sadovenko. Active forms of a factor in formation world view goals and spirituality young students.

The article raises the question of the need to use active forms of work with students, in particular with the future music teachers. According to the author, the active form of work will help them absorb the cultural experience in global terms, to rethink the domain of their ethnic culture, build the necessary quality of professional competence and general knowledge. It is emphasized that this active form of crystallized ideological orientations of the individual, which correspond to the concept of spirituality.

Key words: active forms of work, college students, traditional folk culture, ideological orientations, future teachers of music, Symposium, individual, spirituality, self-actualization, syzyhiya.

УДК 378.147

Н. В. Саєнко

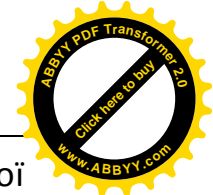
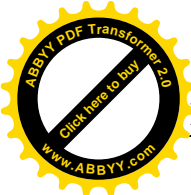
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

УСТАНОВЧО-ЦІЛЬОВИЙ КОМПОНЕНТ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

У статті розглянуто мотиваційні механізми, які спрямовують культурологічну підготовку студентів технічних ВНЗ, розкрито сутність установки. Визначено цілі культурологічної підготовки.

Ключові слова: технічний ВНЗ, культурологічна підготовка, установка, ціль.

Постановка проблеми. У сучасній вищій технічній школі наголошується на гармонійному, усебічному розвитку особистості майбутнього інженера, створенні умов для його самореалізації, формуванні високих моральних якостей, свідомості, професійної компетентності. Це стає можливим у межах культурологічної парадигми освіти з її людиноцентристською спрямованістю

на інтегрований розвиток особистості, на відміну від вузькоспеціалізованої освіти. Усебічна освіта є метою культурологічної підготовки майбутнього фахівця, яку розглядаємо як науково-методичну систему забезпечення інтегрованого професійного, загальнокультурного і духовно-морального розвитку студентів технічних ВНЗ на культурологічних засадах.

Для успішної реалізації цього процесу студент має розуміти важливість усебічної освіченості, необхідність професійного саморозвитку і духовного самовдосконалення, а це можливо лише за умови його позитивної мотиваційної спрямованості на вирішення цих завдань.

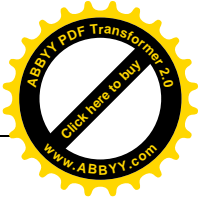
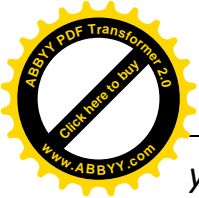
Аналіз актуальних досліджень. Сформована система мотивів є головною умовою досягнення будь-яких цілей. Питанню розвитку мотивації, мотивів, цілей діяльності людини присвячено багато психолого-педагогічних досліджень. Цю проблему розкривають у своїх працях такі відомі науковці, як А. Алексюк, С. Архангельський, Н. Бордовська, Л. Виготський, В. Давидів, В. Ільїн, Л. Коваль, А. Кузьмінський, А. Маркова, Г. Остапенко, Г. Парикова, А. Реан, С. Рубінштейн, В. Семиченко, Г. Щукіна, а також Д. Браун, Р. Гарднер, В. Ламберт, А. Маслоу та ін. Проте питання формування мотивації студентів технічних університетів до глибокої всебічної освіти досліджені недостатньо.

Мета статті – визначити та охарактеризувати основні мотиваційні утворення, які спрямовують культурологічну підготовку майбутніх фахівців інженерного профілю.

Для успішного інтегрованого професійного, загальнокультурного й духовно-морального розвитку особистості майбутнього інженера необхідно сформулювати її *спрямованість* на здійснення цього процесу, яка є комплексним психічним утворенням, що складається з установок, ставлень, потреб, мотивів, значущості, переконань.

Спрямованість розуміється С. Рубінштейном, який увів у науковий обіг це поняття, як сукупність динамічних тенденцій, що потенційно визначають мотиви людської діяльності, як система основних потреб і мотивів, інтересів і схильностей, ідеалів й устремлінь, які знаходяться в складних, зокрема ієрархічних, зв'язках і відносинах, поведінки в цілому [9].

Усі вказані складові спрямованості певною мірою пов'язані між собою, доповнюють і поглиблюють одна одну. Але зведення спрямованості особистості просто до ставлень, потреб, інтересів, світогляду, переконань й ідеалів не зовсім коректно. Тільки стійке домінування яких-небудь мотиваційних утворень, які виконують роль довготривалих мотиваційних

установок, може формувати стрижневу лінію життя.

У вітчизняній психології теорія установки в основному була розроблена Д. Узнадзе і представниками його школи. У своїх працях Д. Узнадзе вказує, що установка є цілісним динамічним станом суб'єкта, станом готовності до певної активності, станом, який обумовлюється двома чинниками: *потребою* суб'єкта і відповідною суб'єктивною *ситуацією* [10].

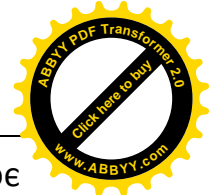
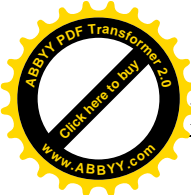
Потреба визначається Д. Узнадзе як психофізичний стан організму, що виражає потребу в чому-небудь, що лежить поза ним. Потреба дає імпульси до активності, вносить в установку тенденцію переходу до активності, обумовлюючи одну з основних особливостей установки – динамічність.

Потреби людини обумовлені процесом її виховання у широкому розумінні, тобто залучення до світу людської культури, представленої як предметно (матеріальні потреби), так і функціонально (духовні потреби), тобто виховання потреб є одним із центральних завдань формування особистості [8, 287]. Одне із завдань культурологічної підготовки майбутнього інженера вбачаємо у вихованні потреб вищого рівня – потреб у набутті культурологічних знань, вдосконаленні духовного світу, прагненні до професійної й особистісної самореалізації, сприянні науково-технічному прогресу.

Другою необхідною умовою появи установки в певному напрямі, крім потреби, згідно з теорією Д. Узнадзе, є наявність відповідної їй *ситуації*. Якщо ситуації немає, то немає й установки: без наявності факту спільного погодженого впливу ситуації і потреби на суб'єкт, немає засад для того, щоб в останньому утворилася установка і щоб він був готовий до дії. Установку створює не лише потреба і не лише об'єктивна ситуація, але їх поєднання, тобто зустріч актуальної потреби й об'єктивної ситуації.

Отже, завданням навчального закладу є організація таких умов (середовища), які не лише задовольняють потреби вищого рівня, але в поєднанні з цими потребами формують установку на розвиток особистості в майбутньому.

Установка виконує такі функції в реалізації культурологічної підготовки. Вона визначає стійкий, послідовний, цілеспрямований характер протікання діяльності у процесі оволодіння професійною компетентністю і засвоєння загальнокультурних і духовно-моральних цінностей, виступає як механізм стабілізації цієї діяльності, що дозволяє зберегти її спрямованість у ситуаціях, що безперервно змінюються.

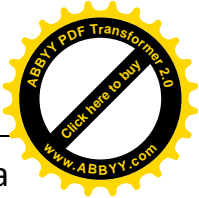
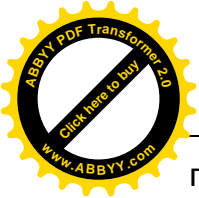
Водночас установка може виступити і як чинник, який обумовлює інертність, відсталість діяльності і суб'єкта, що утруднює пристосування до нових ситуацій, а це вже свідчить про важливість ретельного вибору викладачем напрямів формування установок вихованців.

Вищим рівнем установки, як її трактує Д. Узнадзе, є поняття «соціальної установки», яке пояснює, чим люди зазвичай керуються під час вибору мотивів.

У вітчизняній психології з поняттям соціальної установки тісно пов'язана «диспозиційна концепція регуляції соціальної поведінки особистості» В. Ядова [6, 89]. Основна ідея цієї концепції полягає в тому, що людина має складну систему різних диспозиційних утворень, які регулюють її поведінку і діяльність. Ці диспозиції організовані ієрархічно, тобто можна позначити нижчі і вищі їхні рівні.

Ґрунтуючись на диспозиційній концепції, підкреслюємо чотири рівні диспозицій, які регулюють мотиви і стосунки майбутнього інженера як суб'єкта соціальних відносин: а) перший рівень утворюють елементарні фіксовані установки, вони формуються на основі вітальних потреб і у простих ситуаціях в умовах ближнього оточення; б) другий рівень – складніші диспозиції, які формуються на основі потреби людини в спілкуванні, що здійснюється в малій групі, це соціальні установки або аттитюди; в) третій рівень фіксує загальну спрямованість інтересів особистості щодо конкретної сфери соціальної активності, або базові соціальні установки; г) четвертий, вищий, рівень диспозицій утворюється системою ціннісних орієнтацій особистості, які регулюють її поведінку і діяльність у найбільш значущих ситуаціях її соціальної активності, у яких виражається ставлення особистості до цілей життєдіяльності, до засобів задоволення цих цілей. Сформованість диспозицій на третьому і четвертому рівнях уважаємо метою культурологічної підготовки в технічному ВНЗ. Це диспозиції особистості до оволодіння професійною компетентністю і задоволення вищих потреб, які можна назвати «вищими генеральними диспозиціями» [8, 108] і які регулюють загальну спрямованість соціальної поведінки особистості.

Зауважимо, що в основі диспозиції особистості й установки як одного із способів її вираження лежить потреба. Потреби ж виявляються в мотивах (потягах, бажаннях тощо), які спонукають людину до діяльності і стають формою виявлення потреби. Якщо в потребі діяльність людини по суті залежить від її предметно-суспільного змісту, то в мотивах ця залежність

проявляється у вигляді власної активності суб'єкта, таким чином, установка нібито актуалізується через мотиви.

Власний досвід підтверджує висновки А. Реана [2, 186], що рівень навчальної успішності студентів передусім пов'язаний з їх мотивацією до навчання, а не з рівнем здібностей.

Спостереження виявляють, що хоча під час вступу до вищого навчального закладу студенти проходять конкурс і вступають з приблизно однаковим рівнем, пізніше вони розділяються на «сильних» та «слабких» за якістю і типом мотивації навчальної діяльності. Це дає змогу стверджувати, що висока позитивна мотивація може компенсувати брак здібностей або знань, умінь і навичок і буде «компенсаторним фактором» (А. Реан), якщо навчальна мотивація достатньо розвинена.

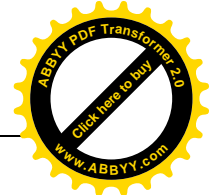
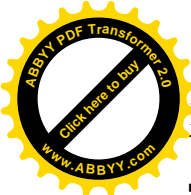
Узагальнюючи і доповнюючи думки вчених щодо класифікації мотивів (М. Алексєєва, Л. Буйновська, Ю. Євреєнко, В. Лутаєв, К. Маркова, Н. Якобсон), визначаємо дві їх основні групи, які забезпечують культурологічну підготовку майбутнього інженера.

До першої групи – соціальних мотивів – віднесемо такі: мотиви забезпечення життєво важливих благ, завдяки яким задовольняються першочергові потреби індивіда та його сім'ї, тобто матеріально-побутові мотиви; мотиви покликання, у яких відображається намагання пов'язати свою трудову активність з інженерною галуззю, досягти високого рівня професійної компетентності, тобто професійно-ціннісні мотиви; прагнення особистості реалізувати свою соціальну роль, досягти певного соціального статусу, тобто мотиви престижу.

До другої групи – пізнавальних мотивів – віднесемо такі: широкі пізнавальні мотиви, які спонукають студентів виявляти інтерес до нових знань, постановки перспективи в їх засвоєнні; мотиви самоосвіти та саморозвитку, які спонукають студента до пізнання нового з метою розширення кругозору; пізнавальні мотиви, пов'язані із змістом навчальної діяльності і процесом її виконання, які сприяють формуванню пізнавальної активності, тобто закладені в самому процесі навчання.

Для формування мотиваційної основи індивіда з урахуванням визначених груп мотивів важливе розуміння їх ієрархії. На думку А. Дусавицького [7, 5], саме ієрархія, супідрядність мотивів і дає можливість оцінити, який сенс має конкретна діяльність для особистості. У фундаменті ієрархії завжди лежить «сміслоутворюючий» мотив, інші мотиви виконують

додаткову функцію спонукання в діяльності – так звані «мотиви-стимули».

З погляду завдання формування смислоутворюючих мотивів майбутнього інженера вирішальною мотиваційною умовою вважаємо *інтерес* до процесу пізнання, потребу в пізнанні, самотійному осмисленні знань і добуванні їх, що формуються під час навчальної діяльності.

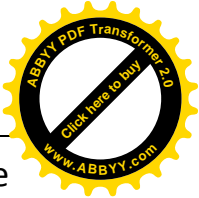
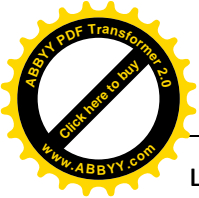
Якість культурологічної підготовки і довготривалість сформованих знань і вмінь значною мірою визначаються зацікавленістю студентів процесом пізнання, розвиненістю пізнавальних інтересів, які спонукають особистість до активності. Уважаємо, що пізнавальні інтереси в технічному ВНЗ слід формувати в таких напрямках, як інтерес до професійної діяльності, інтерес до підвищення загальнокультурного рівня, інтерес до саморозвитку.

Погоджуємося з точкою зору М. Клінцової, яка розглядає професійний інтерес як складну і динамічну за своєю структурою активну вибірккову спрямованість особистості на зміст професійної діяльності як способу реалізації потреби в самовираженні, що містить пізнавальний, емоційний та оцінний компоненти [5, 92–93], але додаємо, що це ще й спосіб реалізації потреби у професійному саморозвитку й самовдосконаленні, що є дуже важливим для професіонала у будь-якій сфері діяльності. О. Картавих, досліджуючи аксіологічні основи формування загальної культури студентів вищих технічних навчальних закладів, яка, вважаємо, базується на сформованому інтересі до підвищення рівня загальнокультурних знань, підкреслює, що інтерес виявляється як показник індивідуальної цінності кожного студента, який відбиває їхній особистісний сенс [4, 7]. Обґрунтовуємо необхідність у формуванні інтересу до саморозвитку, тому що він поєднує інтереси до всіх інших галузей знання і видів активності.

Таким чином, визначаємо установку майбутнього інженера на підвищення свого професійного та загальнокультурного рівня, духовного самовдосконалення як потребу, смислоутворюючий мотив, пізнавальний імпульс, що відображає внутрішній активно-дієвий стан особистості і не виключає допомоги ззовні у вигляді зовнішнього стимулювання.

Мотиви спонукають людину до діяльності з досягнення мети. Цілі бувають близькі та віддалені, перспективні. Віддалена мета реалізується в низці ближчих, часткових цілей, які крок за кроком приводять до здійснення віддаленої мети в перспективі.

В ієрархії цілей перспективні цілі, цілі-«вектори» найзагальнішого характеру знаходяться на самому верху. Вони направлені на досягнення

цінностей освіти. Їх називають стратегічними (В. Тестов). Для таких цілей не встановлюється термін. Стратегічні цілі важко діагностувати, але саме вони впродовж історії освіти становили і становлять сенс педагогічної діяльності.

Інтегрований розвиток майбутнього фахівця в результаті культурологічної підготовки, безумовно, є стратегічною метою, оскільки цей процес не обмежується періодом навчання в університеті, а є нескінченим протягом усього життя, а мета навчального закладу полягає у визначенні й досягненні найближчих цілей, формуванні у студента набору якостей, потреб, мотивів, інтересів, які надалі забезпечать реалізацію стратегічних цілей.

У загальному вигляді ціль визначається в енциклопедичному словнику (1980) як ідеальне, розумове передбачення результату діяльності. Це поняття дуже близьке до поняття «мета», хоча відзначимо невелику різницю.

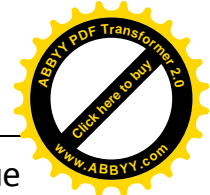
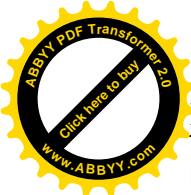
Під метою можна розуміти ідеальний, наперед визначений еталон результату людської діяльності, спрямованої на перетворення дійсності відповідно до усвідомленої людиною потреби. У кожному окремому випадку мета формулюється і сприймається як наперед визначений кінцевий результат людської діяльності: дослідницької, навчальної, виховної, управлінської [1, 37–39].

Ціль як внутрішній спонукальний мотив діяльності реалізується в практиці, визначає напрям і регулює людську діяльність, спрямовує її на перетворення дійсності відповідно до усвідомленої людиною потреби.

Розкриємо ці поняття щодо культурологічної підготовки майбутнього інженера.

Закон України «Про освіту» визначає її загальну мету так: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями». Тобто наголошується на всебічному розвитку особистості, створенні умов для її самореалізації, спрямованості на формування високих моральних якостей, свідомості, професійної компетентності, вихованні покоління, яке спрямоване на навчання впродовж усього життя.

Проаналізувавши різні підходи до визначення категорії «мета», обираємо ті, що можуть бути використані для організації й спрямування

культурологічної підготовки майбутнього фахівця і які розуміють її як ідеальне передбачення кінцевих результатів навчання (С. Гончаренко), – це інтегрований розвиток майбутнього фахівця; бажаний стан об'єкта, бажаний результат діяльності, який можна досягти в межах деякого проміжку часу (Е. Вікас), – це сформовані професійна компетентність та ціннісні орієнтації майбутнього інженера; розвиненість потреби у самореалізації (Г. Селевко).

Метою культурологічної підготовки є інтегрований розвиток майбутніх інженерів у поєднанні професійної, загальнокультурної та духовно-моральної складових, формування потреби у професійній та особистісній самореалізації. Цей ідеальний результат досягається шляхом реалізації низки цілей, які спрямовують діяльність на досягнення цієї мети.

До процесу культурологічної підготовки, як і будь-якої іншої діяльності, входять три складові: цілепокладання, цілездійснення й ціледосягнення.

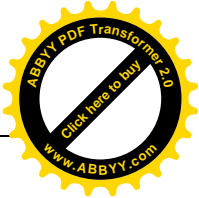
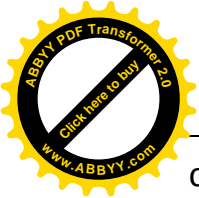
Ціль, яка формується у процесі цілепокладання, спрямовує діяльність майбутнього інженера на досягнення ідеального образу професіонала і людини. Вона реалізується за допомогою засобів як сукупності матеріальних і духовних факторів та способів дій (цілездійснення), що призводять до досягнення мети (ціледосягнення). При цьому зміст цілі залежить від установок суб'єкта, його реальних можливостей і засобів, що застосовуються.

Говорячи про інтегрований розвиток особистості, треба також ураховувати так звані сутнісні цілі, що визначаються автентичною сутністю людини безвідносно до соціальних умов її буття, тобто стратегічною метою розвитку виступає сутність людини, її глибинна природа, те, що робить людину людиною. Таке визначення цілей свідчить про загальний перехід освіти від культури корисності до культури гідності, від школоцентризму до *людиноцентризму* (В. Кремень, П. Саух).

Грунтуючись на деяких положеннях дослідників [3], визначимо такі цілі культурологічної підготовки майбутнього інженера, які підкоряються головній меті: 1) гносеологічна ціль як формування мислячої істоти як суб'єкта суспільних відносин, що здатен пізнавати світ; 2) праксеологічна ціль як формування здатності до діяльності як передумови економічного базису суспільства; 3) аксіологічна ціль як формування ціннісних орієнтацій майбутнього інженера.

Усі наведені цілі можуть бути інтегровані, приведені до єдності на основі такого сенсо- та цілеутворювального моменту, як прагнення до вдосконалення, коли практично будь-яку мету можна звести до

самовдосконалення людини.

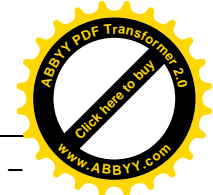
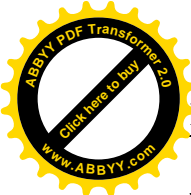
Визначаємо компонент культурологічної підготовки, у процесі реалізації якого формується мотиваційна сфера майбутнього інженера до професійного й особистісного самовдосконалення і самореалізації як установчо-цільовий, і розкриваємо його через пізнавальні потреби та інтереси, ціннісне ставлення майбутнього інженера до професійного й особистісного розвитку, досягнення, розкриття і реалізацію майбутнім інженером власного резервного потенціалу, прагнення досягти успіху.

Потреби у професійному й особистісному самовдосконаленні майбутнього інженера набувають ціннісної значущості в тому разі, якщо вони усвідомлюються ним, відображають його індивідуальні особливості, тобто є реальними, потенційними, об'єктивними, адекватними, спрямовані на розв'язання суперечностей між об'єктивним характером потреби та суб'єктивним характером її задоволення. Цінним є те, що вони спонукають особистість до активності (В. Лозова), перемоги, успіху, руху вперед.

Висновки. Серед основних мотиваційних утворень, які спрямовують культурологічну освіту студентів технічних ВНЗ, виділена установка, що обумовлює стійкий, цілеспрямований процес оволодіння майбутнім інженером професійними, загальнокультурними і духовно-моральними цінностями. Установка пов'язана з мотивами особистості, які можна розглядати як засіб актуалізації установки і фактор, який спонукає людину до досягнення мети. Сформульована головна мета культурологічної підготовки як інтегрований розвиток майбутнього фахівця, визначені цілі культурологічної підготовки, які підкоряються головній меті: гносеологічна, праксеологічна, аксіологічна. Проте особливої уваги потребує розробка системи засобів, які ефективно впливають на формування мотиваційної сфери майбутнього інженера як запоруки його успішного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. І. Дидактика / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
2. Бордовская Н. В. Педагогика : учеб. для вузов / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Питер, 2004. – 300 с.
3. Вознюк О. В. Цільові орієнтири особистості у системі освіти: інтегративний підхід : монографія / О. В. Вознюк, О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 684 с.
4. Картавих О. В. Аксіологічні основи формування загальної культури студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Картавих. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2002. – 16 с.
5. Клинцева М. Н. Профессионально-педагогическая направленность студентов классического университета: краткая характеристика основных компонентов / М. Н. Клинцева // Проблемы сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 90–95.

6. Мотивы учебной деятельности студентов : учеб. пособ. / А. К. Дусавицкий. – Харьков : ХГУ, 1987. – 55 с.
7. Психология. Словарь / Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Политиздат, 1990. – 494 с.
8. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 705 с. – (Серия «Мастера психологии»).
9. Уznaдзе Д. И. Экспериментальные основы психологии установки / Д. И. Уznaдзе. – Тбилиси : Изд-во акад. наук Груз. ССР, 1961. – 210 с.
10. Методологические проблемы социальной психологии. – М., «Наука», 1975. – 295 с.

РЕЗЮМЕ

Н. В. Саенко. Установочно-целевой компонент культурологической подготовки студентов технических вузов.

В статье рассмотрены мотивационные механизмы, направляющие культурологическую подготовку студентов технических вузов, раскрыта сущность установки. Определены цели культурологической подготовки.

Ключевые слова: технический вуз, культурологическая подготовка, установка, цель.

SUMMARY

N. Sayenko. Interposition and objective component of the technical university students' culturological training.

In the article motivation mechanisms that determine the direction of the technical university students' culturological training are considered, essence of interposition is revealed. The objectives of the culturological training are determined.

Key words: technical university, culturological training, interposition, objective.

УДК 378.147

Н. В. Шевчук

Львівська філія Європейського університету

ЗНАЧЕННЯ І ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті окреслено нові вимоги до освітнього процесу в контексті сучасних соціокультурних запитів суспільства, де комп'ютер стає повноправним знаряддям праці і для викладача, і для студента. Указано, що для цього виникає необхідність створення цілої системи інформаційної підтримки багатьох етапів навчальної діяльності, щоб забезпечити свідоме засвоєння знань і формування відповідних умінь і навичок.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, самостійна робота студентів, інформаційна культура, методологічний інструментарій, інновації в освіті, інформатизація навчального процесу.

Постановка проблеми. Самостійність у використанні світового інформаційного потенціалу є визначальним чинником інтеграції вітчизняної та європейської вищої освіти. Студент повинен навчитися володіти прийомами самостійного пошуку, збору, опрацювання, аналізу та синтезу інформації, здобути знання, вміння і навички інформаційного самозабезпечення з навчальної і науково-дослідної діяльності. Обсяг наукових знань у будь-якій сфері діяльності, особливо в технічній, майже